

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

POHOŘELICE (okr. Zlín)

„Čtvrtky“. Epigravettien. Sídliště. Záchraný výzkum. Uložení: Muzeum Zlín.

Soubor štípané kamenné industrie z Pohořelic byl získán v létě 1935 a byl již několikrát v literatuře zmíněn (Skutlil 1940; Hrubý 1951) i detailně publikován (Oliva 1998). Přesto v tomto krátkém příspěvku předkládám revizi stávajících údajů, které se týkají polohy nálezů i hodnocení vlastní industrie.

Podle původních inventarizačních karet, na kterých jsou některé z nálezů vyobrazeny, sestával soubor z více artefaktů. Bohužel se nepodařilo dohledat křišťálové artefakty a závěsek. Zajímavé je, že s výjimkou jedné inventarizační karty byl nálezový celek původně určen jako neolitický.

Poloha nálezů je zaznamenána v inventarizačních kartách bývalého muzea v Napajedlích, které jsou dnes uloženy v muzeu ve Zlíně (obr. 5). Na těchto kartách je specifikována trať Štvrtky (dnes Čtvrtky) a je uveden následující bližší popis nálezové situace: „při stavbě silnice z Pohořelic do Kvítkovic – v hlubokém zářezu“. Za další důležitý údaj je třeba považovat zmínku, že nález „pozorovali dělníci“.

Silnice z Pohořelic do Kvítkovic jde téměř severním směrem, po mírném svahu a její délka je přibližně 1,5 km. Silnice se zařezává do svahu a téměř po celé délce je její východní okraj oddělen od pole mezí. Výrazný zářez je však hned na okraji obce, kde silnice probíhá úvozem. Který ze zářezů je ten zmiňovaný v inventarizační kartě, je dnes obtížné rozhodnout.

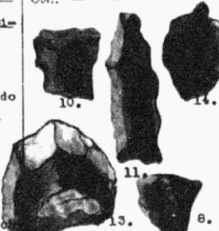
Pokud je to zářez hned na okraji obce, pak by lokalita byla situována na svahu v nadmořské výšce 250-265 m. Pokud by oním zářezem byla myšlena mez dlouhá přibližně 350 m dále směrem na Kvítkovice, pak by lokalita byla situována taktéž ve svahu, v nadmořské výšce v rozmezí 225-245 m. Důležité jsou i zmínky, že nález byl získán při stavbě silnice a že nález pozorovali dělníci. To svědčí o tom, že byl získán při vlastní stavbě silnice a může se jednat o stratifikované nálezy. Tomu nasvědčuje i fakt, že na žádném z artefaktů nejsou patrné stopy oxidů železa, které vznikají následkem kontaktu se železnými zemědělskými nástroji a jsou spolehlivým indikátorem povrchového charakteru kolekce. Naopak, v prohlubních povrchu řady artefaktů se dochovaly relikty původního sprašového sedimentu, v jednom případě dokonce drobné stopy povlaku uhličitánu vápenatého (pozitivně testováno zředěnou HCl) a na jednom artefaktu jsou červíkovité otisky ohraničené pravděpodobně vysráženým limonitem – tedy nepochybnitelné indikátory stratifikované kolekce. Je zajímavé, že kolekci kamenných artefaktů nedoprovázejí nálezy osteologického materiálu, který by se v podmínkách stratifikované kolekce měl dochovat.

Kolekce sestává z 25 artefaktů štípané kamenné industrie. Za pozornost stojí surovinové spektrum. Převažují radiolarity (13 ks, v jednom případě s reliktem valounového povrchu), druhou nejvýznamněji zastoupenou surovinou jsou limnosilicity (7 ks; v práci Olivy 1998 určeny chybně), pouze dvěma kusy jsou zastoupeny silicity z glacienních sedimentů, jedním silicitem krakovsko-čenstochovské jury a dvěma artefakty rohovec typu Troubky – Zdislavice.

Skupina nástrojů je poměrně velká ve srovnání se zbytkem industrie. To ovšem vzhledem k charakteru získání není nic překvapujícího (cf. např. se Spytihněví). Technologicky kolekce sestává ze 13 nástrojů, 6 úštěpů, 3 zlomků čepelí a po jednom kuse úštěpem s místní retuší, jádrovým artefaktem a zlomkem. Dva artefakty nesou stopy ohně.

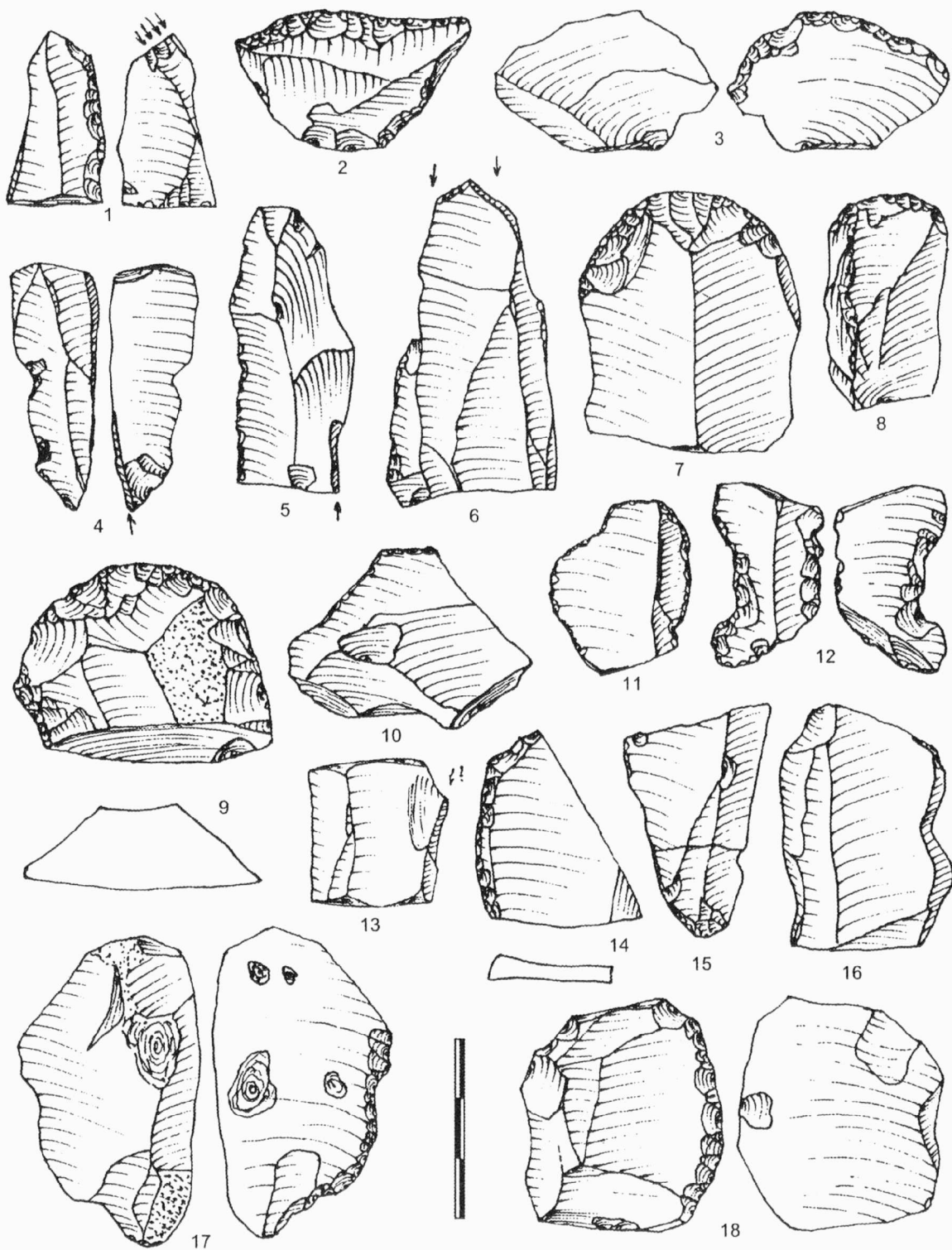
Z nástrojů převažují rydla; jedno rydlo je vyrobeno na zlomené čepeli (obr. 6:5), jedno na proximálním konci hrotité čepelce (obr. 6:4), jedno kanelované rydlo je vyrobeno na distálním konci hrotité, laterálně retušované čepelce (obr. 6:1) a další je atypické vícenásobné na příčné retušované čepeli (obr. 6:6). Škrabadla jsou zastoupena třemi kusy: škrabadlem na čepeli z hrany jádra (obr. 6:8), odlomnou hlavicí škrabadla na masivní čepeli (obr. 6:9) a větším exemplářem čepelového škrabadla (obr. 6:7). Ve dvou případech jsou retušovány úštěpy na ventrální straně (obr. 6:3,17), v jednom na dorzální straně (obr. 6:2) a v jednom případě je retušován pravděpodobně zlomek čepelce (obr. 6:14). Ojedinele se objevil vrub na čepeli (obr. 6:12) a drásadlo na středovém zlomku čepelce (obr. 6:18). Kolekci nástrojů doplňují místně retušované artefakty (obr. 6:10,11).

Oliva (1998) uvažuje o možnosti, že část nepatinované radiolaritové industrie by mohla být postpaleolitická. Avšak na základě studia radiolaritových artefaktů pod mikroskopem, které prokázalo relikty spraše v depresích povrchu většiny z těchto artefaktů, zdá se být kolekce homogenní. Nálezový soubor lze přisoudit nejspíše mladému gravettieniu nebo spíše epigravettieniu. Pro tuto klasifikaci hovoří slabá intenzita patinace artefaktů, vazba na slovenské suroviny (radiolarit a limnosilicite), velká masivní škrabadla a retušované úštěpy.

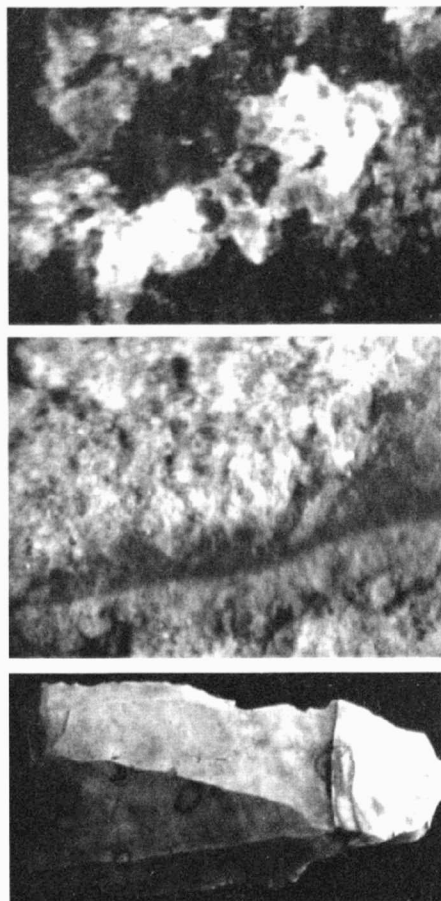
Doba: Mladší kamenná / neolit./	Čís. inv. 108./e./VIII.
Kultura? volutová	Umístění: vitrina 1.
Předmět: 11a 14 jaspisové nože, 8-10-14 jaspisové zrna-jádra	Obr.: na velkém kartouně
Nalezeno: kde? Pohořelice.	
jak? Při stavbě silnice z Pohořelic do Kvítkovic v hlubokém zářezu	
kdy? v létě roku 1935	
Získal - kdo? pozorovali dělníci, upozornil a vysvětlil p. Laďa Šíval úředník Okr. nem. pojišť. ve Zlíně i Nap. a člen výboru muzea v Napajedlích	
Konservováno: Ochránil a nám věnoval dílvedou Preparováno: cí p. Kránska.	Rozměry: ve skuteč. velik.
Drv. pol.	Čís. neg.

Doba: Starší doba kamenná	Čís. inv. 109./k./8./9./
Kultura? Palaeolit	Umístění: K. K. I. nahorě
Předmět: Křišťálové nástroje a ozdoby	Obr.: na kartouně
Nalezeno: kde? Pohořelice	
jak? při stavbě silnice obklopené Pohořelice do Kvítkovic	
kdy? v srpnu 1935	
Získal - kdo? dělníci a d. L. Šíval, úředník a p. Laďa Šíval, úředník Okr. nem. pojišť. ve Zlíně i Nap. a člen výboru muzea v Napajedlích	
Konservováno: Ochránil a nám věnoval dílvedou Preparováno: cí p. Kránska.	Rozměry: ve skuteč. velik.
Drv. pol.	Čís. neg. 8

Obr. 5. Pohořelice. Inventarizační karty bývalého Muzea v Napajedlích. Pohořelice. Inventory cards of a former Museum of Napajedla.

Obr. 6. Pohořelice. Vybrané artefakty.
Pohořelice. Selected artifacts.

Obr. 7. Pohořelice. Stopy CaCO_3 , spraše a limonitu na povrchu artefaktů. Různá měřítka. Pohořelice. Traces of CaCO_3 , loess and limonite on artifact surfaces. Different scales.

Závěrem je možné konstatovat, že se v případě kolekce z Pohořelice s největší pravděpodobností jedná o stratifikované nálezy a lokalita by stála za revizní výzkum. Povrchovými sběry v zájmovém prostoru se jí však doposud nepodařilo lokalizovat, v budoucnu bude třeba přistoupit k sondážím.

V nejbližším okolí Napajedelské brány se k epigravettinu hlásí ještě industrie ze Zlína – Louk (Svoboda 2002) a snad i několik ojedinělých nálezů (Tečovice – „Stráně“, Malenovice – „Mezicestí“ a Kvítkovice – „Chmelín“). Otevřená zůstává otázka datování těchto souborů – z Louk se datovatelný materiál nedochoval a lokalita je dnes zničena. Proto by bylo nesmírně cenné v budoucnu provést sondáže v Pohořelicích a získat radiometrické datum.

Revize nálezů z Pohořelice byla provedena v rámci projektu podporovaného GA AV ČR, č. B8001203. Za umožnění studia inventarizačních karet i kolekce štípané kamenné industrie a za pomoc s dohledáváním údajů jsem zavázán Janě Langové.

Petr Škrdla, AÚ AV ČR Brno

Literatura

Hrubý, V. 1951: Paleolitické nálezy z Uherskohradištska, ČMM, Sci. soc., 36, 65-101.

Oliva, M. 1998: Gravettien východní Moravy. Acta Mus. Moraviae, Sci. soc., 83, 3-65.

Skutil, J. 1940: Paleolitické nálezy z Hradištska a přilehlého Pomoraví. Sborník Velehradský, 11, 50-69.

Svoboda, J. 2002: Paleolit Moravy a Slezska. 2. aktualizované vydání. DVS 8. Brno: AÚ AV ČR.

Resumé

A small collection from the site of Pohořelice (Zlín District) was reanalyzed. Basing on a former Museum of Napajedla inventory cards and microscopic analysis (traces of loess and calcium carbonate of artifact surfaces, Fig. 7), the artifacts were probably collected from stratified context. Basing on raw material, technology and typology, the collection may be attributed to the Epigravettian. The site is important for future excavations.

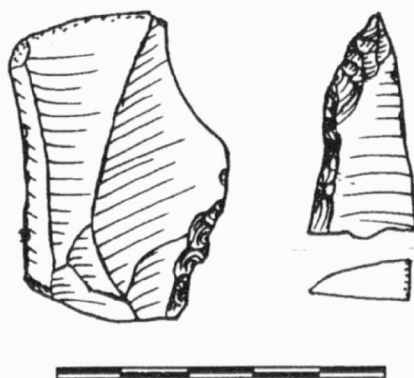
PŘESTAVLKY (okr. Přerov)

„Opálky“. Aurignacien pomoravského typu. Sídliště. Povrchový průzkum.

V souvislosti s opětovným povrchovým průzkumem mladopaleolitické lokality v trati „Opálky“ u Přestavlky byl 20. 3. 2004 získán nový zajímavý soubor štípané industrie, který rozšiřuje dosavadní poznatky o lokalitě známé z literatury jako stanice aurignacienu pomoravského typu (Klíma 1975, 1978; Drechsler – Svoboda – Schenk 2002; Drechsler 2002; Diviš-Kolbinger 2002). Nadmořská výška lokality se pohybuje v rozměru 190-310 m.

Z typologického hlediska vyniká zejména fragment ventroterminálně retušovaného hrotu typu Jerzmanowice (obr. 8:1), který byl vyroben z červeného radiolaritu. S tímto typem hrotu se setkáváme i na jiných moravských aurignacienských lokalitách, např. v Dobrochově nebo Ondraticích I (Svoboda – Přichystal 1990). Na přestavlké lokalitě jde o ojedinělý výskyt výše zmíněného typu hrotu.

Ze surovinového hlediska byl zajímavý nález čepele s boční místní retuší (obr. 8:2) vyrobené z rohovce typu Boršice (srovnej Škrdla – Přichystal 2003). Tento typ rohovce doplňuje surovinovou skladbu přestavlké industrie, která byla tvořena podle B. Klímy především hlízami pazourku baltického křídového útvaru, rohovci místního původu a radiolaritem.

Obr. 8. Přestavky – Opálky. Výběr štípané kamenné industrie.

Přestavky – Opálky. Selected artifacts.